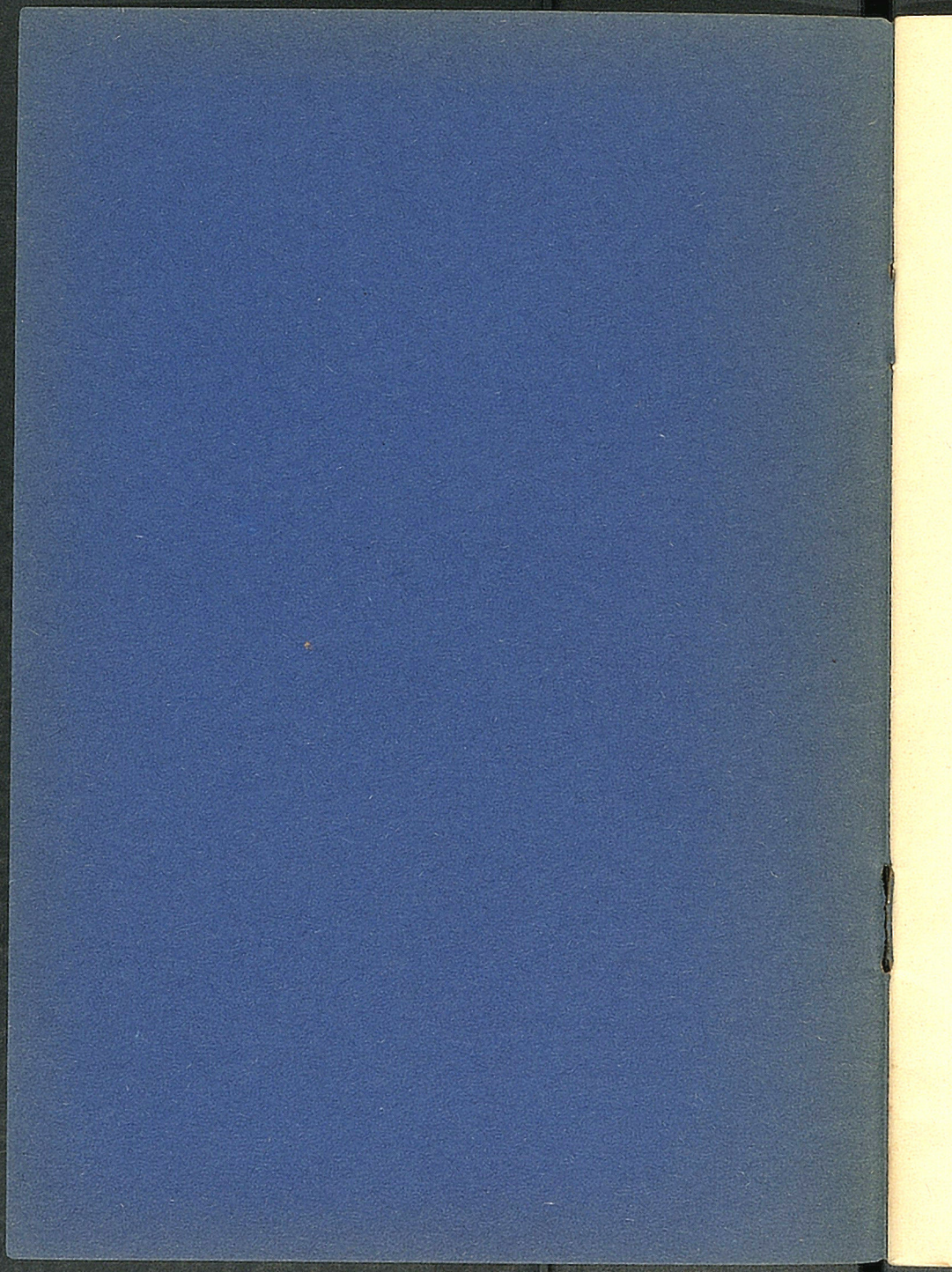

WEGWIJZER
DOOR HET
CENTRAAL MUSEUM
TE UTRECHT

1939

PRIJS 10 CENT

HET CENTRAAL MUSEUM.

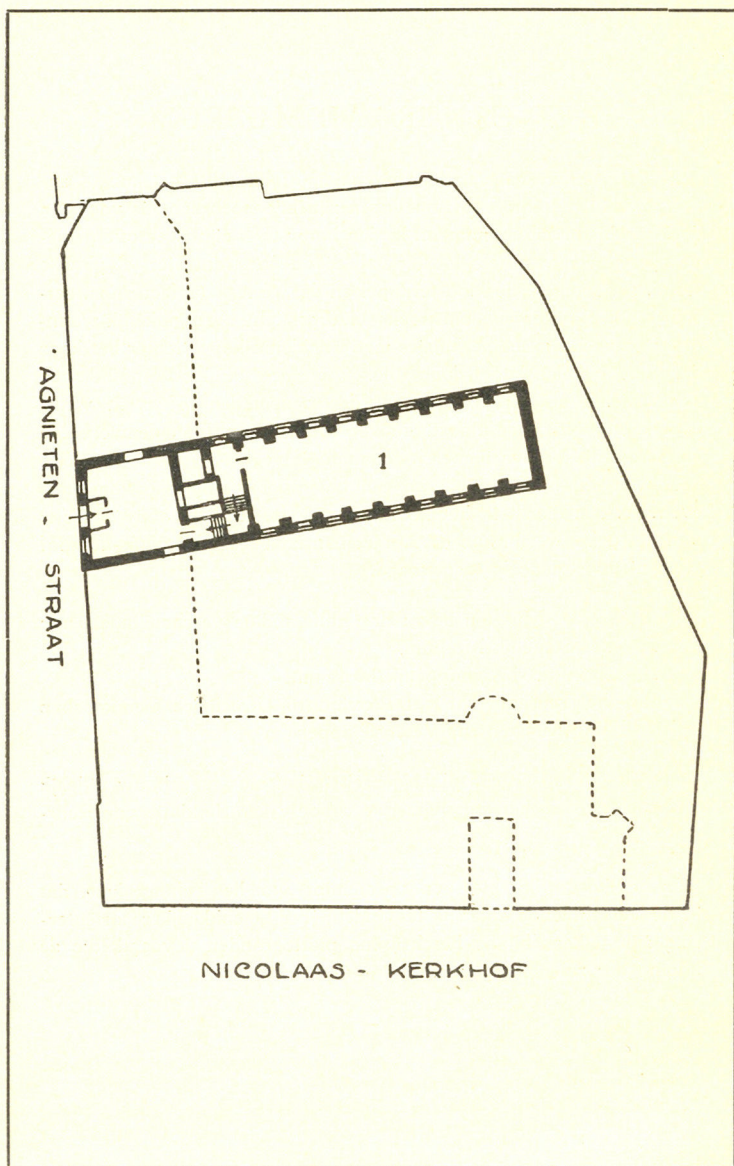
Het gebouw, waarin de verschillende Utrechtsche kunst- en geschiedkundige verzamelingen zijn bijeengebracht, is voor een deel een historisch monument. In den bouw toch zijn twee overgebleven gebouwen van het klooster van Sint Agnes, dat hier ter plaatse stond, opgenomen: de kloosterkapel en de „refter” (refectorium, eetzaal). Dit klooster was omstreeks 1420 gesticht. Aanvankelijk woonden de zusters in eenige huisjes met een kleine kapel achter het koor der Sint Nicolaaskerk, doch allengs werden de kloostergebouwen aanmerkelijk uitgebreid, o.a. met den genoemden refter, in welks benedenverdieping de kloosterkeuken was gelegen. De tegenwoordige kapel, oudtijds Calvariënberch genaamd, is vervolgens in 1512—1516 gebouwd. Zij is voorzien van een bovenverdieping, vanwaar men eveneens den dienst in het koor kon volgen. Aan dit oude gedeelte van het gebouw zijn aan de Agnietenstraat en het Nicolaas-kerkhof twee nieuwe vleugels toegevoegd.

Het Centraal Museum bevat drie zelfstandige verzamelingen, n.l.:

- I. het Stedelijk Museum,
- II. het Aartsbisschoppelijk Museum,
- III. het Museum van het Provinciaal Utrechtsch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen.

Het laatste is wegens plaatsgebrek in het museumgebouw tijdelijk ondergebracht in het aangrenzende gebouw der Fundatie van Renswoude.

In het kort volgt hier een opsomming van het belangrijkste, dat in de verschillende zalen is te vinden. Ter gemakkelijker oriëntering zijn telkens bij de beschrijving plattegronden gevoegd, die de ligging der zalen aangeven.

NICOLAAS - KERKHOF

VESTIBULE.

Onder het gewelf der galerij de in zwarten steen gehouwen figuur van een der Heeren van Drakenborch, afkomstig van zijn graf-tombe in de kapel van het Wittevrouwenklooster (14e eeuw). Langs de wanden rouwborden, o.a. van de familie Martens, en groote gebeeldhouwde pilasters afkomstig van de Utrechtsche manége (begin 18 eeuw). Boven deze laatsten de gebeeldhouwde gevelversiering van het huis Drakenborch aan de Oude Gracht No. 114. Voorts een schoorsteenstuk in grisaille, in 1756 in opdracht van het Stedelijk Bestuur door J. Buys geschilderd voor de Gerechtskamer van het oude stadhuis, en eenige gebeeldhouwde bovenlichten, afkomstig uit Utrechtsche huizen (18e eeuw). Boven de voordeur het in hout gesneden gekroonde wapen van de stad Utrecht, 17de eeuw. Bij den linkerwand een ezelwagen en een arreslede (18e—19e eeuw).

ZAAL 1. Benedenverdieping van den refter. In deze zaal is opgesteld het uit een oogpunt van constructie uiterst merkwaardige in 1930 aan de Van Hoornekade opgegraven oude schip uit het begin onzer jaartelling. Hierbij een model op 1/10 der ware grootte benevens een reconstructie op schaal 1 : 20, vervaardigd door den heer P. H. van der Wijk, waarbij al het hypothetisch door hem toegevoegde met een lichtere houtsoort is aangegeven.

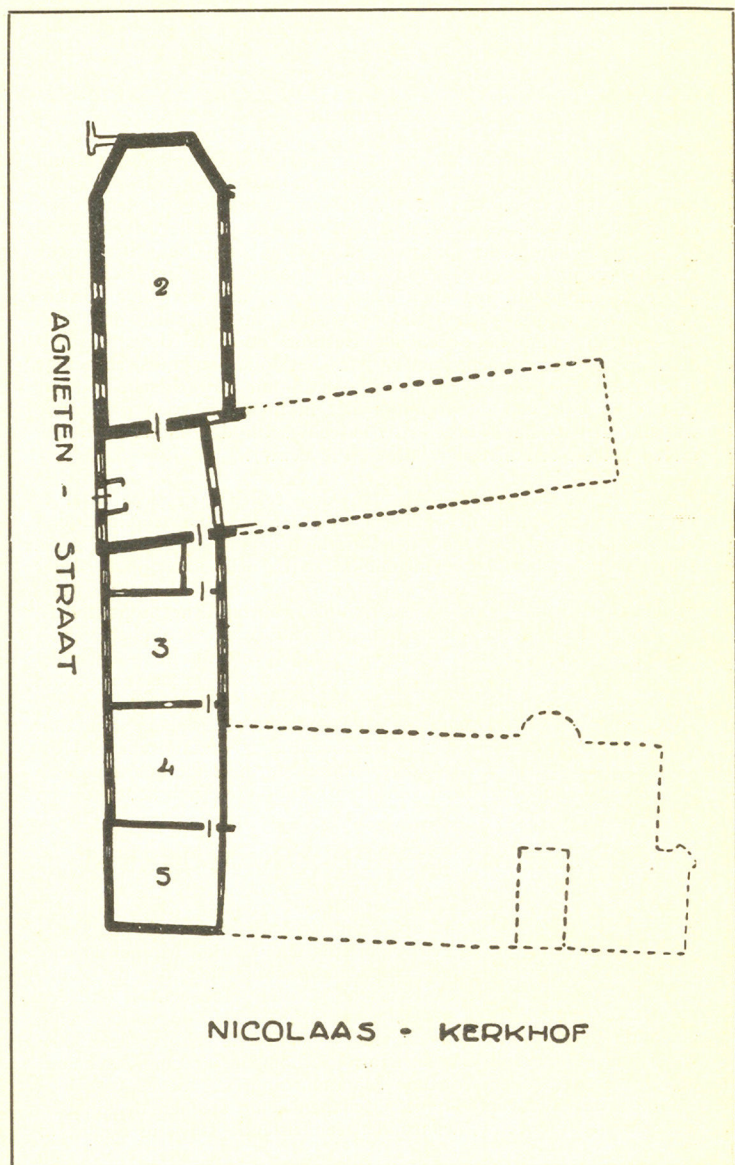
Nog zijn in deze zaal opgesteld eenige Romeinsche grafsteenen en altaartafels met inscriptie en een fragment van een der bogen van den voorhof van het Romeinsche praetorium (3e eeuw), in 1929 opgegraven op het Domplein, alle stukken, die wegens hun omvang en gewicht niet met de verzameling Nederlandsche en Romeinsche oudheden, waartoe zij behooren en die ondergebracht is in het gebouw der Fundatie van Renswoude, overgebracht konden worden.

AARTSBISSCHOPPELIJK MUSEUM.

ZAAL 2. Benedenverdieping der kapel.

In het koor zijn opgesteld twee altaarvleugels met voorstellingen uit het leven van Christus en Maria, Middenrijnsche school (begin 15e eeuw), en eenige schilderijen uit de Zuid-Duitsche, Westfaalsche en Keulsche scholen (15e eeuw), o.a. een H. Maagschap van den „Meister mit der Nelke“, en verder eenig beeldhouwwerk uit de Duitsche en Nederrijnsche scholen (c. 1500), waaronder een groote St. Christoffel, afkomstig uit Oud-Zevenaar; tegen twee der zuilen tronende Madonna-figuren (13e eeuw).

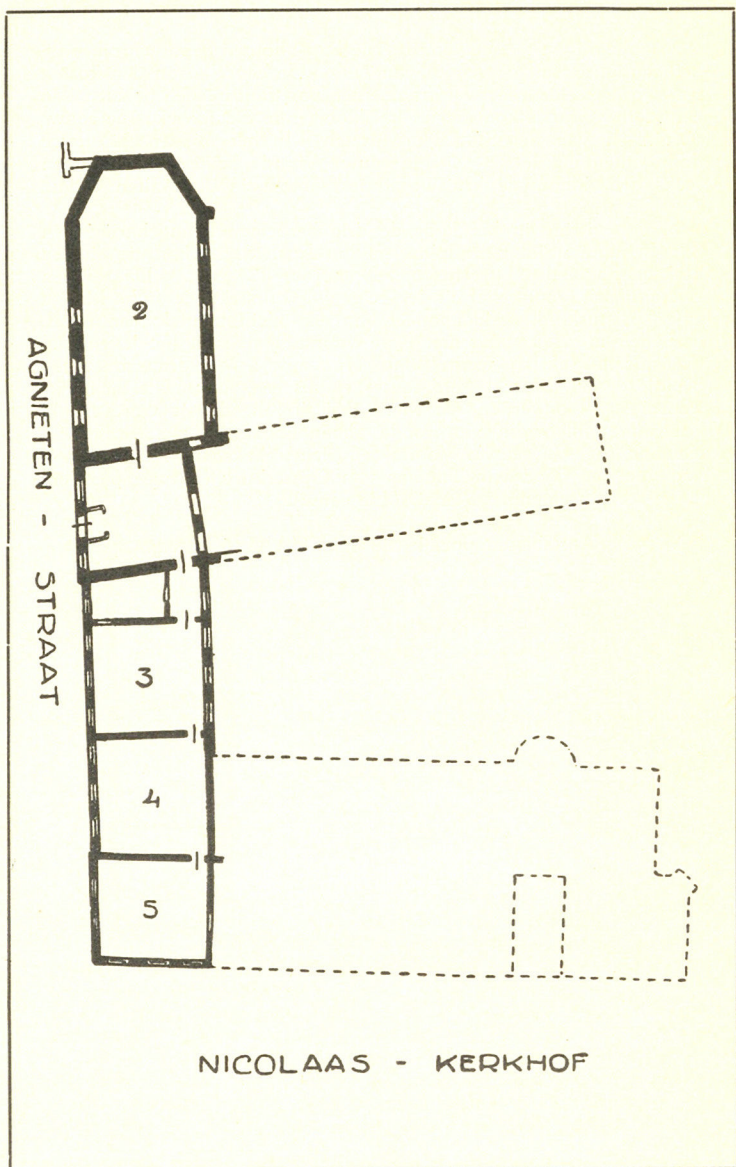
Onder de gewelven van de zijschepen eenig steenen beeldhouwwerk uit de 15e eeuw, waaronder een zittende Christus-figuur, in

1926 opgegraven te Azewijn, en drie lindenhouten gepolychromeerde heiligenfiguren uit de school van Ulm (15e eeuw). Aan den korten wand drie beelden en twee fragmenten van zandsteen beelden van een Heilig Graf, afkomstig uit het klooster te Oostbroek (15e eeuw) (bruikleen van het Stedelijk Museum). In het middenschip twee doopvonten uit de 12e en 14e eeuw. Aan de beide zijwanden een reeks beeldhouwde kruiswegstaties, afkomstig uit Aalten (begin 16e eeuw).

In een vitrine in het koor de drie beroemde evangeliariën van Sint Lebuinus, Sint Bernulphus en Sint Ansfridus, afkomstig uit den kerkschat van den Utrechtschen Dom (8e—12e eeuw). Daarbij een Byzantijnsch ivoor-relief uit de 11e eeuw, voorstellende de H. Maagd met Christuskind, middenpaneel van een klein triptiek; een relief, gesneden in walrustand met twee voorstellingen uit het leven van Christus, Frankisch werk (eind 11e eeuw); een Fransch ivooren beeldje der H. Maagd (14e eeuw) en als een der oudste en merkwaardigste voorwerpen een Merovingisch reliekdoozje van verguld koper met inlegwerk van roode almandijnplaatjes z.g. verroterietechiek (6e—7e eeuw). Voorts een klein reliekschijn met voorstelling van den dood van Thomas van Canterbury en twee pyxiden, uitgevoerd in champlévé-email (13e eeuw).

Vervolg Aartsbisshoppelijk Museum: ZAAL 6 en vlg.

STEDELIJK MUSEUM.

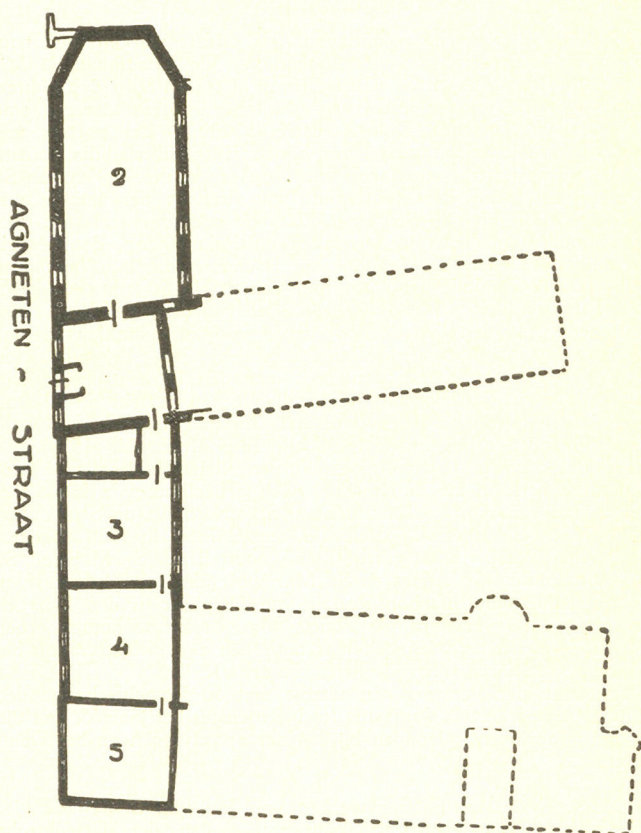
SCHILDERIJEN.

ZAAL 3. Utrechtsche primitieven. Als oudste werken; een triptiek met de voorstellingen van de Kruisiging, de Mis van paus Gregorius en St. Christoforus met rechts op den achtergrond van het middenpaneel een grootendeels gefantaseerde stad met den Utrechtschen Dom (omstreeks 1460), het portret van Everard Zoudenbalch, stichter van het St. Elisabethgasthuis, (omstr. 1500), en het portret van Jacob van Driebergen, vice-deken van St. Jan, (1502). Aan den hoofdwand het drieluik der familie van Lochorst door Jan van Scorel (1527). Het middenpaneel stelt voor den intocht van Jezus in Jeruzalem op Palmzondag, de vleugels verschillende leden der familie van Lochorst met hun beschermheiligen. Dit drieluik heeft tot aan den Beeldenstorm een plaats gehad in den Dom; in 1928 is het verworven door den heer F. H. Fentener van Vlissingen en door dezen voor onbepaalde tijd aan het museum in bruikleen afgestaan. Hierbij het eenig bekende exemplaar van de interessante houtsnede van den Utrechtschen plaat-snijder Herman van Borculo, voorstellende een gezicht op de stad Jeruzalem, waarbij op den voorgrond Christus' intocht in Jeruzalem, ontleend aan bovengenoemd schilderij is afgebeeld, (1538).

In deze zaal is tevens opgesteld een kleine keurcollectie van beeldhouwwerk in steen, namelijk twee gebeeldhouwde kapiteelen met dekstukken en twee basementen, afkomstig uit de St. Paulusabdij, (12e eeuw), een apostelbeeld, omstr. 1380, in 1936 opgegraven op het Domplein, en vijf beelden, voorstellende St. Maarten, St. Joris, St. Paulus, St. Agnes en St. Maria Magdalena, afkomstig van de graftombe van bisschop Rudolf van Diepholt in den Dom en omstreeks 1480 vervaardigd. Voorts nog een kleine houten groep van St. Maarten met den bedelaar door den z.g. „Meester van het sterfbed van Maria" (tweede helft 15e eeuw).

Voor een der vensters een vitrine met 50 Romeinsche gouden munten van de keizers Augustus tot Nero en uit het jaar 68, den tijd der burgeroorlogen, gevonden bij een der opgravingen op het Domplein.

ZAAL 4. Voortzetting der werken van Jan van Scorel: de vier beroemde portretreeksen van leden der Utrechtsche Jeruzalems-broederschap (twee van 1525, de derde van 1535, de vierde van 1541), het portret van bisschop George van Egmond, (omstr. 1534), en ten slotte een kapitaal stuk „De Beweenning van Christus" (omstreeks 1538), vermoedelijk geschilderd voor de St. Jans-kerk te 's-Hertogenbosch. Voorts van een onbekenden Utrechtschen meester twee paneelen van een drieluik (binnen- en buitenzijde van den rechter-vleugel), het eene voorstellende de stichtersportretten van Heer Lambert Snoy en Emmerenciana Pauw van Darthuysen met een gezicht op de stad Utrecht op den achter-

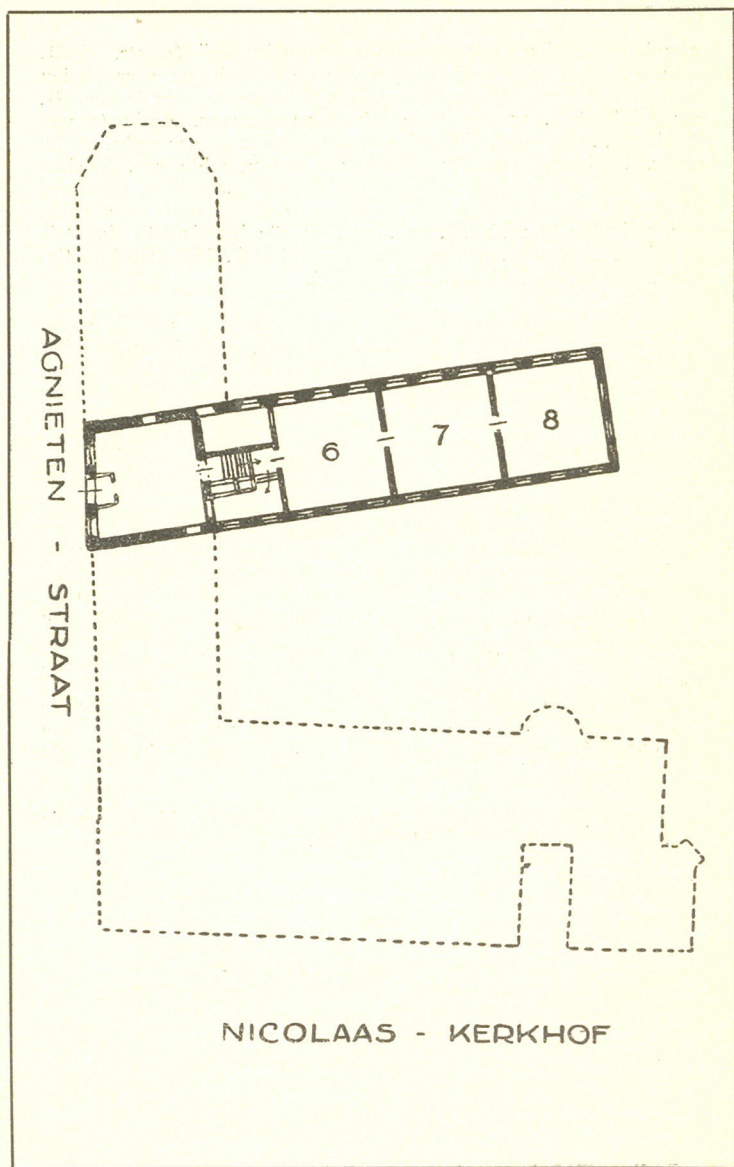
grond, het andere „De Bespotting van Christus” (omstr. 1530).

In deze zaal verder schilderijen van Utrechtsche meesters uit het laatst der 16e eeuw en de eerste helft der 17e eeuw: Joos de Beer(?), een schilderijtje, voorstellende Diana en Actaeon, Anthonie van Blockland, „Jozef voor Farao”, vermoedelijk één uit een reeks, die hij omstr. 1575 voor een der Utrechtsche huizen schilderde, Joachim Wttewael, „Aanbidding van de Herders”, gesigneerd en gedateerd 1598, (het Aartsbisshoppelijk Museum bezit van deze voorstelling een herhaling in zaal 13), en „Jozef en zijn broeders in Egypte”, Abraham Bloemaert, „Theagenes en Chariclea”, 1626, Roelant Savery, een kapitaal bloemstuk van 1624.

ZAAL 5. Voortzetting der Utrechtsche school in de 17e eeuw.

Werken van Abraham Bloemaert uit de jaren 1621 (de Fluitspeler), 1631 (de Apostel Paulus) en 1646 (Latona en de Lycische boeren) en een ongedateerd grootsch landschap met de „Vlucht naar Egypte”; van Joachim Wttewael zijn zelfportret en dat van zijn vrouw, 1601; van Th. van Baburen een kapitaal stuk, de Graflegging van Christus, waarvan zich een uit 1617 dateerende herhaling bevindt in San Pietro in Montorio te Rome; van Hendrick Bloemaert een „Biddende Petrus”. Eenige goede voorbeelden der 17e-eeuwsche landschapskunst, met name van Gilles en Gijsbert d'Hondecoeter (1624 en 1646). Bloemstukken van Roelant Savery (1601), Ambrosius Bosschaert de O., Ambrosius Bosschaert de J. (1635) en Jacob Marrellus (1634) en een klein stilleven van vruchten, bloemen en schelpen (1623) van Balthasar van der Ast. Van P. Saenredam, den kerkschilder, die veel te Utrecht gewerkt heeft, twee kerkinterieurs (St. Maria-kerk en St. Antonius-kapel der St. Janskerk), van Roelant Savery een groot schilderij, voorstellende „Orpheus en de dieren”, vermoedelijk voor het St. Jobsgasthuis te Utrecht vervaardigd, van J. C. Droochsloot een „Plundering van een dorp” (1626), van Nicolaes de Giselaer twee schilderijen met bijbelsche voorstellingen.

Vervolg der schilderijen-verzameling: **ZAAL 10, 11, 12**, en de daaraan aansluitende zalen **33, 34 en 35**.

AARTSBISSCHOPPELIJK MUSEUM.

Vervolg van zaal 2.

ZAAL 6. Links op de schotten een kleine verzameling Italiaansche schilderijen uit de Sieneesche en Florentijnsche scholen der 14e en 15e eeuw, waaronder in het bijzonder genoemd dient te worden een Kruisiging van Giovanni di Paolo.

Rechts het begin der Noord-Nederlandsche primitieven-verzameling, w.o. een schilderijtje van Geertgen tot St. Jans, voorstellende Christus als Man van Smarten (c. 1490), een schilderijtje (Madonna met St. Agnes en St. Jan) van een schilder verwant aan den Meester van het Bartholomeus-altaar en een ander (Madonna met St. Bernard) van den Meester van Delft. Voorts een grooter paneel, voorstellende de Verschijning van de H. Maagd aan St. Dominicus in het koor der monniken (c. 1500).

Tegen de schotten en langs de wanden een aantal beeldhouwwerken in hout, waaronder een gepolychromeerde Madonnafiguur uit de Rheno-Mosaansche school (14e eeuw), een gepolychromeerd apostelbeeldje (14e eeuw) en eenige Noord-Nederlandsche werken zooals een H. Cecilia en een H. Familie; het overige beeldhouwwerk uit de Nederlandsche of de Neder-Rijnsche school (15e en begin 16e eeuw).

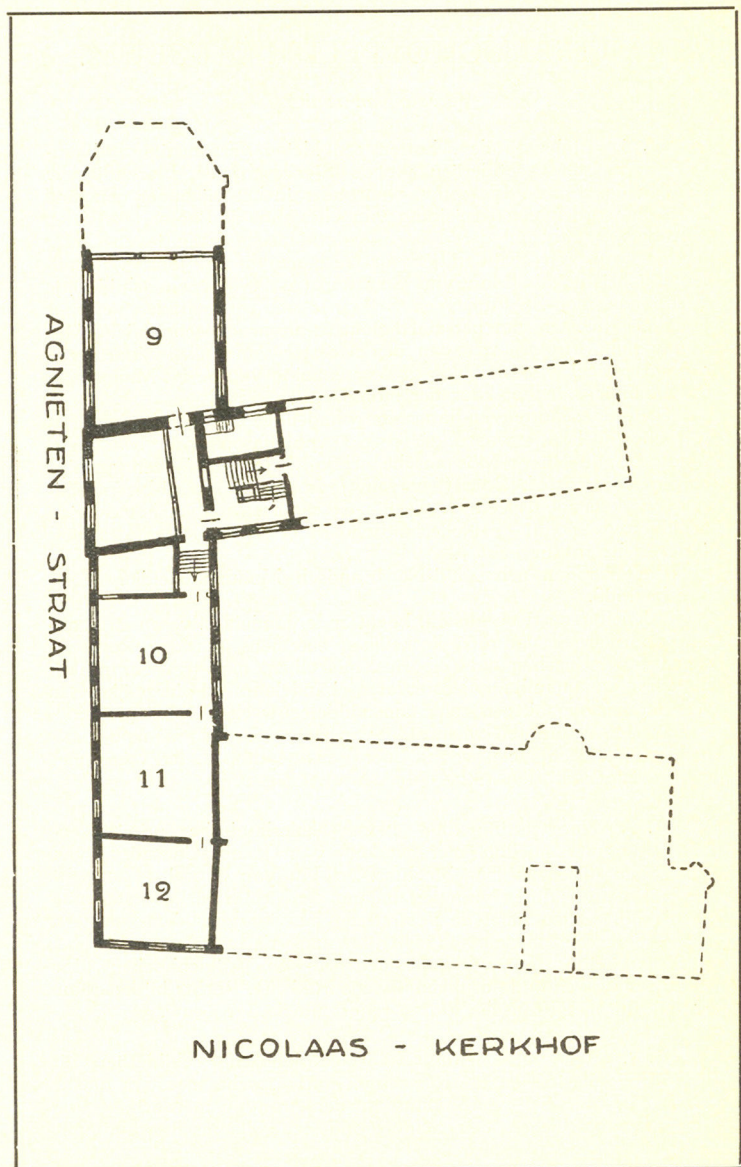
In het midden een Zuid-Nederlandsch Madonnabeeldje. Omstreeks 1400.

Bij den ingang twee kasten, bevattende gouden, zilveren en bronzen voorwerpen van den kerkelijken eeredienst uit den Romaanschen en Gothischen tijd (cibories, miskelken, monstransen, reliekhouders, aquamanilia, wierookvaten, kandelaars en dergelijke). In een der kasten ook een zeldzaam middeleeuwsch Kerstwiegje.

Aan den wand ter weerszijde van den doorgang naar de volgende zaal: rechts een vitrine met Paus-penningen, links een met vroege zijden stoffen (12e—14e eeuw).

ZAAL 7. Voortzetting der Noord-Nederlandsche primitieven-verzameling met werken van Jacob Cornelisz. van Oostzanen, Cornelis Engebrechtsz. en Jan van Scorel (1ste helft der 16e eeuw); links van den ingang een schilderij, voorstellende de Geboorte-krypt, met de portretten van vier Jeruzalem-vaarders, Amsterdamsche patriciers (1519). Langs de wanden en in het midden vitrines met verluchte gebeden- en getijdenboeken (15e en 16e eeuw) en oude drukken (wiegedrukken). Rechts bij het raam een vitrine met Fransche ivoren reliefs uit de 14e eeuw.

ZAAL 8. Een verzameling Zuid-Nederlandsche schilderijen uit de 15e en de 16e eeuw, Antwerpsche meesters omstr. 1520, o.a. een St. Hieronymus in den trant van Marinus van Roemerswaal. Tegen den achtergrond een Vlaamsch wandtapijt

met de voorstelling van Abraham's offer, manufactuur van Ouden-aarde, 16e eeuw.

In de zalen 7 en 8 tegen de schotten en langs de wanden een voortzetting van de verzameling beeldhouwwerken uit de Nederlandsche en Neder-Rijnsche scholen (15e en begin 16e eeuw), in het midden van zaal 8 een groot beeld van de H. Ursula. Langs de zijwanden en aan den achterwand vitrines met 15e- en 16e-eeuwsch goudbrocaat en 16e-eeuwsche Italiaansche fluweelen en zijden stoffen.

GALERIJ BIJ ZAAL 9.

Boven aan de trap op de balustrade der galerij in vensters samengebrachte fragmenten van gebrandschilderd glas, afkomstig uit Utrechtsche kerken: 1. uit den Dom (hierbij behoort een teekening van de bestaande fragmenten, zooals die in het oorspronkelijke Domraam geplaatst waren); 2. uit de St. Janskerk (wapens van kanunniken, 1674); 3. uit de St. Jacobskerk en de St. Nicolaaskerk. Deze vensters behooren tot de verzameling van het Stedelijk Museum, doch konden daar wegens hun omvang in zaal 23 en 24. waar zij zouden behooren, geen plaats vinden.

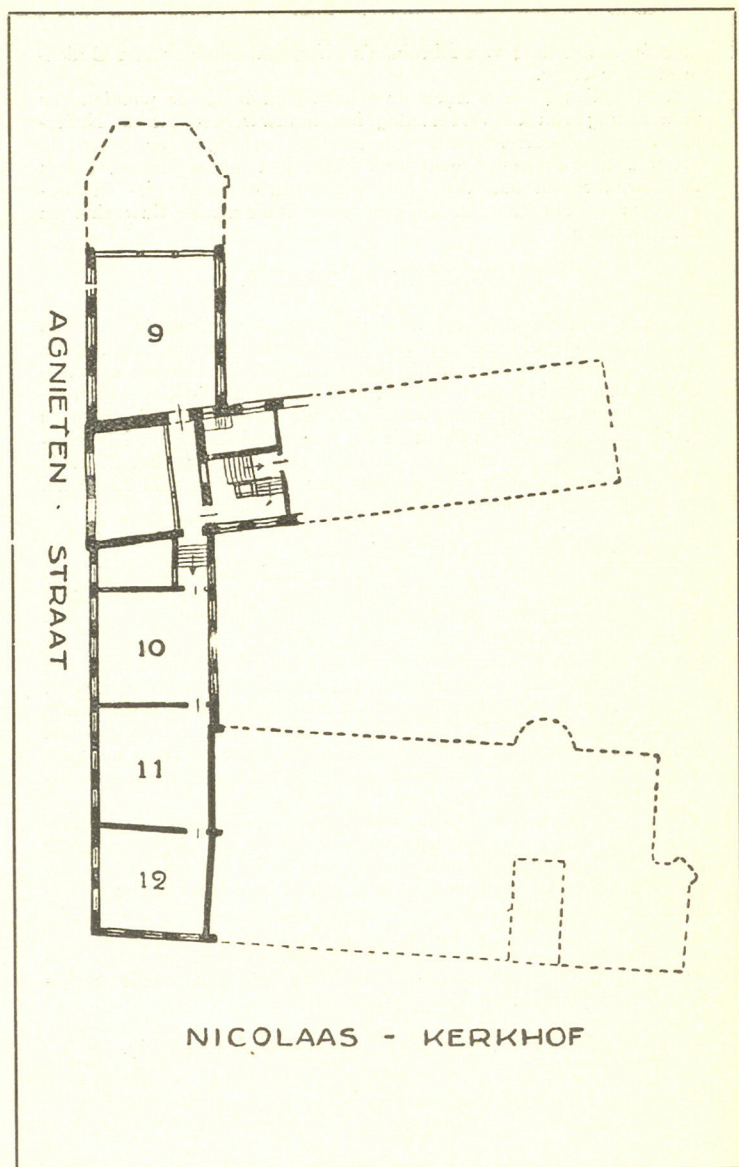
ZAAL 9. Bovenverdieping der kapel.

In de groote vitrine een stel rijk bewerkte kerkelijke gewaden afkomstig uit de St. Lebuinus-kerk (vroeger Broere-kerk) te Deventer, waarbij een koorkap met borduurwerken naar ontwerpen van den Keulschen meester van het Bartholomeus-altaar ten deele gevolgd naar een gravure van Martin Schongauer en een kazuifel met borduurwerken naar ontwerpen van Jacob Cornelisz. van Oostzanen; eveneens in deze vitrine een koorkap van bisschop David van Bourgondië (gest. 1496). Voorts vier kleine vitrines met geborduurde kazuifels uit de 15e en de 16e eeuw en langs de wanden vitrines met borduurwerken, eind 15e en begin 16e eeuw, afkomstig van kerkgewaden.

Tegen den achterwand een wandtapijt van Vlaamsche manufactuur (16e eeuw) en een triptiek, waarop in schilderwerk achter glas (verre églomisé) de geschiedenis van de H. Theodosia is weergegeven. In deze zaal voorts nog eenige middeleeuwsche beeldgroepen.

Toegankelijk van deze zaal uit een klein vertrek met een verzameling gipsafgietsels, voorbeelden van middeleeuwsche kerkelijke kunstnijverheid en kleinplastiek.

Vervolg Aartsbisschoppelijk Museum: **ZAAL 13** en vlg.

STEDELIJK MUSEUM.

SCHILDERIJEN.

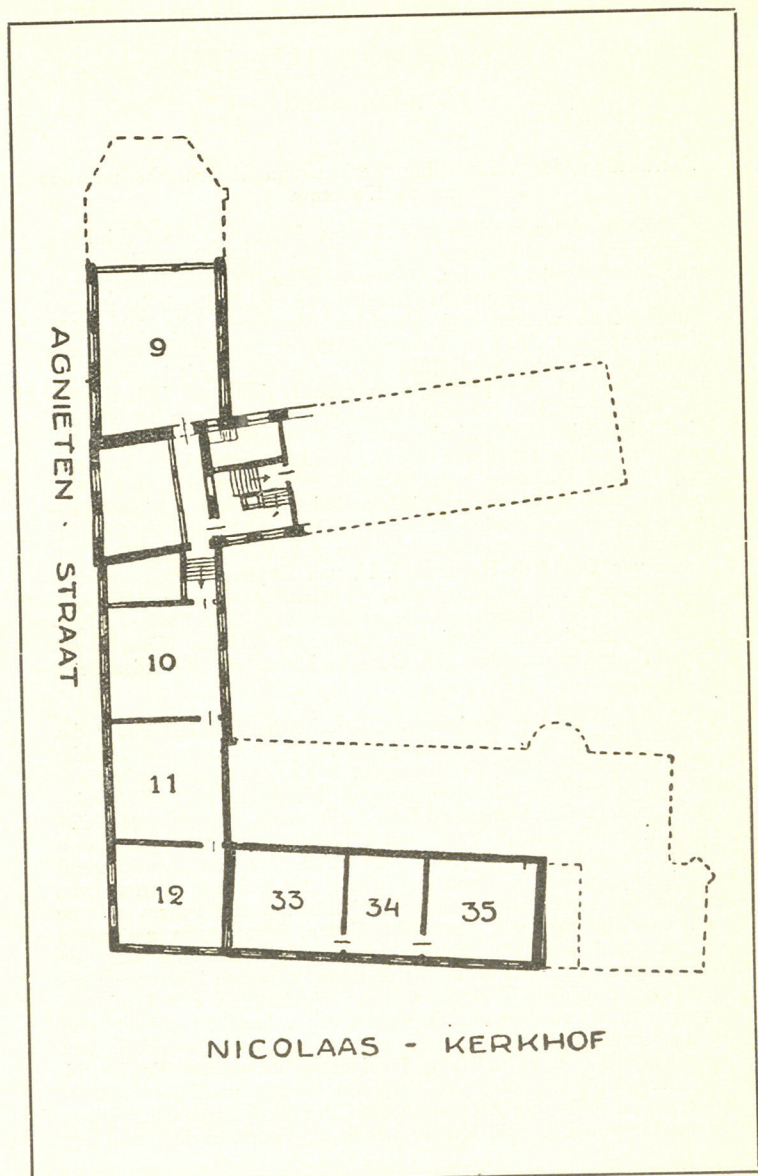
Vervolg van zaal 5.

Voortzetting der verzameling werken van Utrechtsche meesters uit de 17e eeuw.

ZAAL 10. Vier werken van Paulus Moreelse, naast Abraham Bloemaert een van de groote figuren der oudere generatie (Venuskopje, Vanitas, Vrouwenportret, 1624, en Mansportret, 1625, de laatste twee prachtige stalen van oud-Hollandsche portretkunst). Drie werken van Hendrick Bloemaert (de Kok, 1634. Vrouwenportret, 1635 en Pomona 1635) en twee van Gerard van Honthorst (Granida en Daifilo, 1625, een Herderin met jonge duiven). Van den productieven meester Jan van Bijlert vindt men hier zes werken (Collecteerende dischgenootten van het Utrechtsche Jobsgasthuis, de Marketentster, Fluitspelende herder, Jonge vrouw aan haar toilet, een vrouwenportret en een klein mansportretje), van Theodoor van Baburen een genrestukje van 1623. In deze zaal verder nog eenige landschappen van Adriaen Bloemaert, Carel en Horatius de Hooch, Claude de Jongh en Cornelis Droochsloot en een strandgezicht van Adam Willaerts, 1634, stillevens van David de Heem en J. H. van Zuylen en kleine werken van Nicolaas van Borculo, 1627, en Nicolaas Knupfer, 1654.

Voorts twee bijzonder fraaie werken van Utrechtsche zilversmeden: een zilveren schaal van Adam van Vianen, 1620, en een verguld zilveren nautilus van Cornelis Iansz. van Weerdenborch, 1621.

ZAAL 11. Verdere werken van Utrechtsche schilders onder den invloed van Caravaggio. De voornaamste schilder dezer school Hendrick Ter Brugghen is hier vertegenwoordigd met een vijftal werken (de Roeping van Mattheus, 1621, Triakspelende soldaten, Slapende Mars, 1629, een Vrouwenkopje, 1629, en Lachende man). Van Jan Terborch hangt hier een Teekenles (1634), van J. G. van Bronchorst een Musiceerend gezelschap, van Jan Baptist Weenix een prachtig portret van Descartes en een fraai Italiaansch landschap met ruiters en van zijn zoon Jan Weenix een jachtstillevens. Voorts een gesigneerd en gedateerd werk van den zeldzamen meester Paulus Bor (de Waarzegster, 1641). Van de kleine meesters mogen hier vooral genoemd worden Jacob Duck o.a. met een schilderijtje voorstellende een vrouw aan het strijken van de wasch, een volmaakt voorbeeld van Hollandsche interieurkunst, A. Marienhof met een Opwekking van Lazarus, 1648, R. de la Haye, Jozef en de vrouw van Potifar, N. Knupfer, de Wijnkelder, W. Ferguson, Doode vogels, een mansportret van Joost van Atteveld en een vrouwenportret van Willem Moreelse. Van J. Baeck, Vrouw met haan. Voorts in deze zaal nog

landschappen van Jacob van Bommel, 1650, Adriaen Bloemaert, W. de Heusch en H. Saftleven, stilleven van Jan Davidsz de Heem en J. Gillig, en verder nog werken van Jan Both en Bernard Zwaerdecroon (portretgroep van twee kinderen).

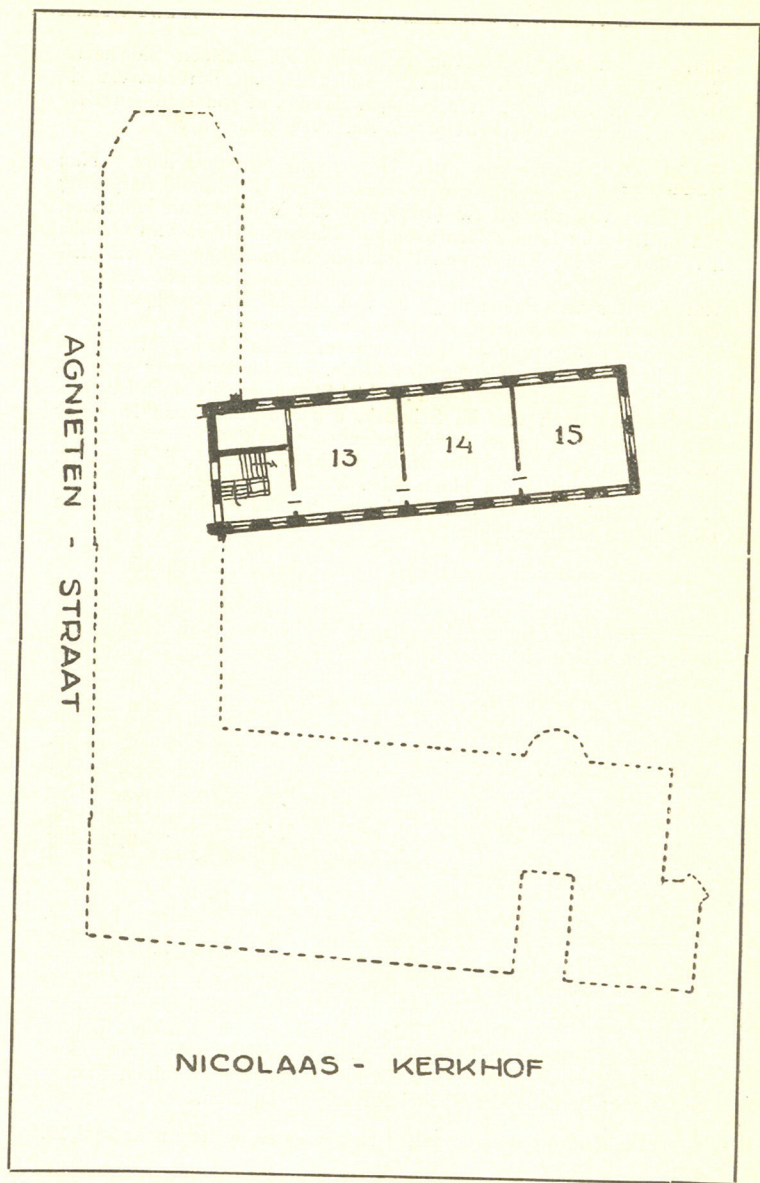
ZAAL 12. Voortzetting der Utrechtsche schilderschool. Nog twee werken van Gerard van Honthorst, zelfportret en portret van zijn vrouw (1655) en van Willem van Honthorst een portret van Louise Henriette van Nassau, Prinses van Oranje, als Diana, 1643. Een kapitaal Italiaansch landschap en een kleiner landschap van Jan Both, landschapjes met badende vrouwen van Cornelis van Poelenburgh en van zijn lateren navolger J. van Haensbergen, van wien ook een tweetal portretten. Nog een rivieren berglandschap van H. Saftleven, een fraai damesportret van Cornelis Jonson van Ceulen den Oude, een kinderportret van Jan Weenix, vruchtenstilleven van Michiel Simons en Abraham Mignon, een bloemstilleven van H. Schoock, een fijn stukje van Melchior d'Hondecoeter (Planten, paddestoelen en vogeltjes) en verder nog werken van J. C. Droochsloot, A. Both, J. Duck, J. de Veer, D. Stoop, H. van Lin, G. Hoet, Abr. Willaerts, J. R. van Niwaal, J. van Bunnick en H. van Velthoven, waarmede hier de rij van Utrechtsche schilders sluit.

Uit deze zaal komt men thans in de zalen 33, 34 en 35.

ZAAL 33. Verzameling - Chabot (bruikleen van den heer J. J. M. Chabot), bevattende werken o.a. van de volgende meesters; Joos de Momper, Rubens (de Ontmoeting van Jozef en Ezau), P. Lastman, A. Keirincx, Jan Miense Molenaer, Rembrandt (Brutus het doodvonnis uitsprekende over zijn zoons Titus en Tiberius), W. van Diest, H. Sorgh, Gerrit Dou, Quirijn Brekelenkam, Aelbert Cuyp, Abraham van Beyeren, Nicolaes Maes, Willem van de Velde de jongere, Meindert Hobbema. Voorts nog van J. A. v. Ravesteyn een mansportret, 1643 (bruikleen van Ir. N. P. J. van Bredehoff de Vicq) en van Pieter Brueghel d. J. Bekeering van Saulus (bruikleen van den heer L. A. J. Terwindt). Vitrine met blauw Chineesch porcelein, 17de eeuw, en enkele stukken Delftsch aardewerk, 17de eeuw.

ZAAL 34 en 35. Verzameling - van Aalst (bruikleen van dr. C. J. K. van Aalst), bevattende werken van Pieter Pietersz., Pieter Breughel, Esaias van de Velde, Thomas de Keyser, Simon de Vlieger, Bonaventura Peeters, Philips Wouwermans, Ludolf van Bakhuisen, Jan van Goyen, Salomon Koninck, Willem van Diest, David Teniers, Nicolaas van Berchem, Barent Fabritius, Cornelis de Man, M. Nellius, Willem van Aelst, Cornelis de Heem, Willem van de Velde de jongere, Abraham Storck, Gerrit van Berckheyde, Rachel Ruysch en anderen.

Van hier terug naar de galerij bij zaal 9 en de trap naar zaal 13.

AARTSBISSCHOPPELIJK MUSEUM.

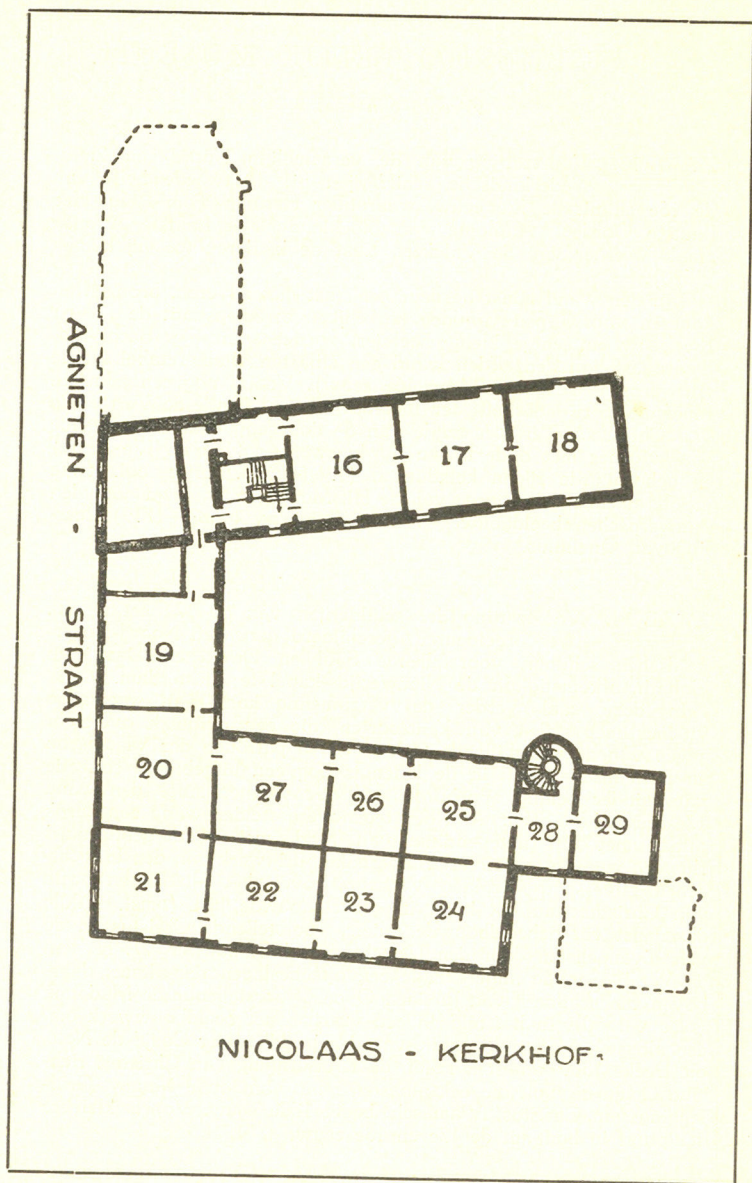
Vervolg van zaal 9.

ZAAL 13. Voortzetting van de verzameling Noord- en Zuid-Nederlandsche schilderijen uit de tweede helft van de 16e en uit de 17e eeuw, waaronder Herman Tom Ring, Het Laatste Oordeel; Anthonie van Blocklandt, Het Laatste Avondmaal; Werner van de Valckert, Laat de kinderen tot mij komen (1620).

Aan den wand naast de deur een kast met zilveren, bronzen en koperen voorwerpen van den kerkelijken eeredienst uit de 17e en 18e eeuw en eenige kleine beeldjes, eveneens uit den Barok-tijd. Daarnaast aan denzelfden wand een albasten altaar-retabel uit de Antwerpsche school (midden 16e eeuw). Voorts nog een albasten relief uit de tweede helft der 16e eeuw, voorstellende de Verrijzenis van Christus. Ter weerszijde van de doorgang naar de volgende zaal vitrines met oude linnen borduurwerken (16e en 17e eeuw) en geborduurde zijden kelkdoeken (17e eeuw). Hier ook twee groote eikenhouten figuren van de Hl. Maagd en St. Jozef door den Antwerpschen beeldhouwer Willem Kerrickx, (1637—1719), leerling van Quellinus.

ZAAL 14. Voortzetting der schilderijen van de 17e eeuw, o.a. twee orgeldeuren, geschilderd door een Noord-Nederlandschen schilder, voorstellende Saul en David en David en Goliath, afkomstig uit de Nieuwezijds-kapel te Amsterdam.

In deze zaal verder de verzameling kant: aan weerszijde vitrines met stalen van kantsorten, die een duidelijk overzicht geven van de verschillende technieken en patronen der Vlaamsche en Italiaansche kant; in de laden is nog een uitgebreide collectie van minder belang opgeborgen. In de vitrines langs den wand 17e-eeuwsche stoffen. Aan den tegenovergestelden wand een barok altaar met een antependium van rood, met goud geborduurd fluweel, waarop een zilveren tabernakel, drijfwerk van den Utrechtschen zilversmid Nicolaas Verhaar; boven het altaar een beeld van Christus aan het kruis in gebeeldhouwde lijst (omst. 1700); daarnaast vijf gebeeldhouwde reliefs, voorstellende Christus en de vier Evangelisten door den Utrechtschen beeldhouwer W. H. van de Wall. Aan de andere zijde een opengeslagen reis-altaar; daarboven een schilderij van Jurriaen Ovens, voorstellende de Madonna (omstr. 1560). In het midden een vitrine met beeldhouwwerk o.a. een albasten Madonna-beeldje van den beeldhouwer Colijn de Nole, omstreeks 1560, albasten relief, de Kruisdraging van Christus, richting Colijn de Nole, en een albasten relief van Johan Money, Graflegging van Christus, Vlaamsch, begin 16de eeuw. Voorts kleinere sculptuur in hout uit de 17e en 18e eeuw.

ZAAL 15. Rechts naast den ingang een groot schilderij, voorstellende de abdij van Egmond, (1635), links een vitrine met kleine Kerstkribbe-figuren in hout, tin en terra-cotta, deels Napolitaansch werk uit de 18e eeuw. In de midden-vitrine een verzameling geborduurde kelkdoeken (17e en 18e eeuw). Voorts vier vitrines met 17e-eeuwsche kazuifels en een groote kast aan den achterwand, waarin koorkappen en kazuifels uit de 17e en 18e eeuw, voor een gedeelte afkomstig uit Deventer. In het midden der zaal een groote gebeeldhouwde „Palmezel“, eind 17e eeuw.

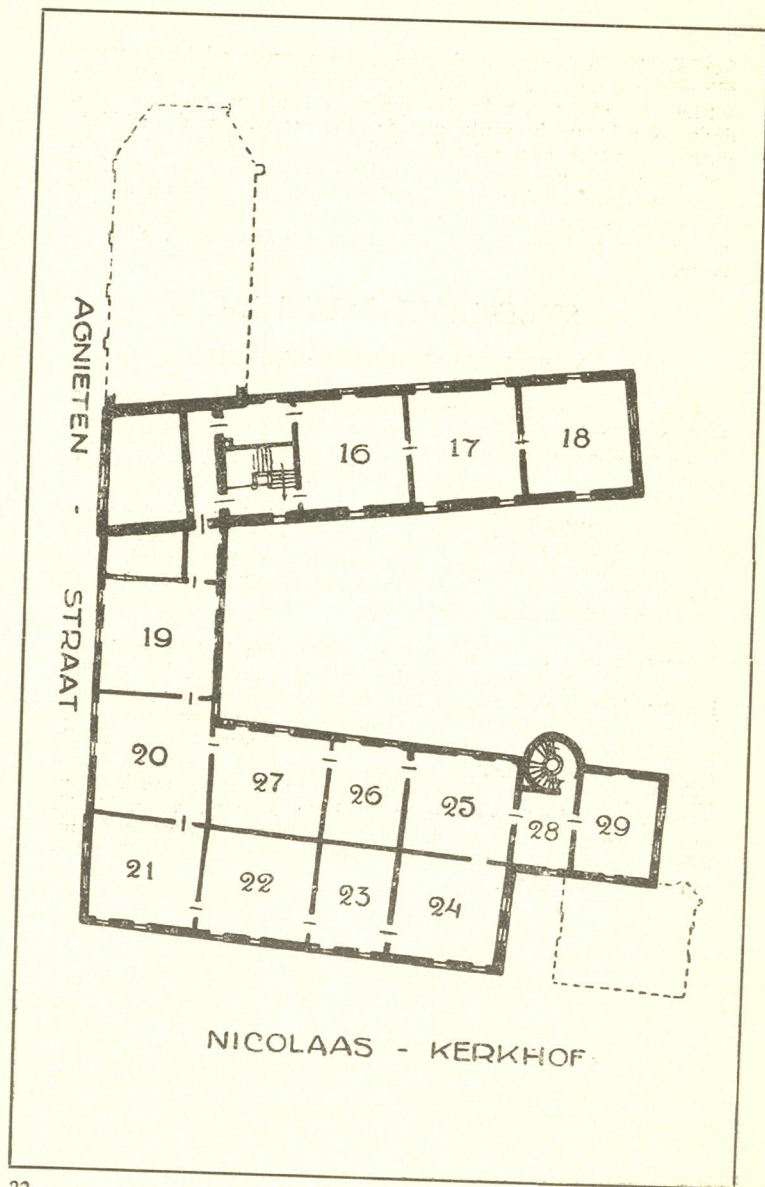
STEDELIJK MUSEUM.

KOSTUUMS, KUNSTNIJVERHEID.

ZAAL 16, 17 en 18. Een verzameling kostuums uit de 18e, 19e en 20e eeuw, die een overzicht geeft van de ontwikkeling der mode van 1750 tot 1927. Voorts vitrines met kant, sieraden en snuisterijen op de kleding betrekking hebbende.

Op een portaaltje bij de historische afdeeling een kast met kogelpotten (12e eeuw) en geglazuurde kannetjes van roode aarde (17e eeuw), en verschillende voorwerpen van allerlei aard, die te Utrecht zijn gevonden, voorts twee raamomlijstingen, afkomstig uit Utrechtsche huizen (17e eeuw).

Voordat men aan zaal 19 komt, rechts een klein vertrek met voorwerpen van kunstnijverheid uit vroeger eeuwen. Een vitrine, bevattende een verzameling Nederrijnsch aardewerk, vervaardigd in de fabrieken te Keulen, Frechen, Raeren, Siegburg en Westerswald. Twee groote fragmenten van geschabloneerd behang, zooals dat in Utrechtsche huizen van omstreeks 1700 meermalen wordt aangetroffen. Voorbeelden van 18e- en vroeg 19e-eeuwsch ameublement en gebruiksvoorwerpen in klein formaat, waarschijnlijk gediend hebbende als model. Glazenkastje met Wedgewood kinderservies. Twee fragmenten van trapleuningen in Lodewijk XIV-stijl (omstreeks 1710).

STEDELIJK MUSEUM. HISTORISCH MUSEUM DER STAD.

ZAAL 19. Geschiedenis der stad.

Historische schilderijen, waaronder twee van Droochsloot en Hilligaert, voorstellende de afdanking van de Waardgelders door Prins Maurits op de Neude in 1618, een van H. van Vliet, een afbeelding van den Dom, zooals die in 1672 tijdens de bezetting der Franschen weder ingericht was voor den katholieken eeredienst, en twee voorstellingen van de publicatie van het nieuwe regeringsreglement van de pui der Statenkamer in 1673 en van de ontvangst van Prins Willem III in de Statenkamer in hetzelfde jaar.

Portretten van op Utrecht betrekking hebbende personen, o.a. Paus Adriaan VI, Jan van Nassau, Trijn van Leemput, Huibert Duijfhuis, pastoor der St. Jacobskerk en eerste hervormde predikant, burgemeester C. Booth (jeugdportret), Anna Maria van Schurman, David van Mollem, eigenaar van Zijdebalen, den architect Chr. Kramm, den schilder J. Kobell, een der oprichters van het Genootschap Kunstliefde. Dr. Nicolaas Beets en Frits Coers, propagandist van het Oud-Nederlandsche lied.

Gipsmodel van een niet-uitgevoerd ontwerp voor het standbeeld van graaf Jan van Nassau door Lacomblé en Lecomte.

Gebrandschilderd glas met de wapens van verschillende Utrechtsche personen, en twee wapenkaarten met talrijke wapens van Utrechtsche families.

Vitrine met penningen, betrekking hebbende op Utrechtsche gebeurtenissen en Utrechtsche personen.

Zegels en zegelstempels van Utrechtsche personen. Penningen, sierborden en album betreffende de Utrechtsche Jaarbeurs.

ZAAL 20. Plaatsbeschrijving.

Plattegronden der stad Utrecht. Schilderij met panorama der stad (omstreeks 1665). Schilderijen met stadsgezichten o.a. door J. C. Droochsloot, W. van Drielenburch, J. van Bommel, Ten Compe, Bilders, Vertin, Toon van Hem. Model van de voormalige Wittevrouwenpoort.

In deze zaal een wisselende tentoonstelling van teekeningen en prenten uit den topografischen atlas van het Gemeente-archief.

ZAAL 21. Vervolg. Openbare en partikuliere gebouwen. Fragmenten van de beeldhouwde poort van het huis Lichtenberch en van den gevel van het huis Hasenberch (met reconstructietekening). Deze beide huizen waarvan het laatstgenoemde na afbraak van het oude huis in 1546 geheel nieuw opgebouwd werd door den stadsbouwmeester Willem van Noort, vormden te zamen het oude stadhuis.

Gebeeldhouwde schoorsteenfries uit het oude stadhuis door Willem van Noort (?).

Schilderijen met gezichten van openbare gebouwen o.a. gezichten op de Stadhuisbrug met het stadhuis van A. Honich (1663), P. J. van Liender (1764), W. A. Haanebrink (omstr. 1825) en R. Craeyvanger (1833).

Voorts een verzameling haardsteen (15e en 16e eeuw), afkomstig uit Utrechtsche huizen. Langs de wanden muurtegels uit de 17e eeuw (bonte en blauwe) en 18e eeuw (paarse), eveneens uit Utrechtsche huizen, en een groot tableau van blauwe tegels, voorstellende het huis „Zijdebelen” aan de Vecht. Gevelankers van Utrechtsche huizen (16e en 17e eeuw).

In het midden dezer zaal een vitrine met aardewerk z.g. Jacobakannetjes van verschillende vorm (15e en 16e eeuw).

ZAAL 22. Vervolg. Partikuliere huizen.

Gebeeldhouwde gevel van het huis Keizer Karel (Oude Gracht bij de Jansbrug, thans No. 120), 1e helft der 16e eeuw, (met reconstructietekening).

Drie paar Romaansche zuiltjes met kapitelen en basementen, afkomstig van het huis Clarenburch (13e eeuw). Profielsteen en kapitelen van het huis Fresenburch (13e eeuw) (met reconstructietekening).

Gotische en Renaissance schoorsteenfriezen afkomstig uit Utrechtsche huizen.

Eenige huisdeuren, geschilderde plafondbalken (16e eeuw), uithangborden e.d.

ZAAL 23. Vervolg. Kerken.

Kapittelkerken:

Basementen, consoles en gedeelte van den tegelvloer van den Dom van bisschop Adelbold, modellen van den tegenwoordigen Dom, den Domtoren en de kloostergang van den Dom, schilderijen van den Dom, gipsafgietsels van vier gewelfsleutels uit den Dom.

Schilderijen van den Oudmunster.

Relief, voorstellende den H. Johannes den Dooper, afkomstig uit de St. Janskerk, Maastrichtsche school, omstreeks 1190.

Schoorsteenfriezen uit de kapittelkamers van den Dom, grafmonumenten uit den Dom en uit de St. Mariakerk. Kussens en zandloopers uit de St. Janskerk. Afbeeldingen van de St. Maria en de St. Janskerk.

Langs een der wanden een vitrine met fragmenten van een oud bisschopsgewaad en voorwerpen, afkomstig uit de grafkelders der bisschoppen Guy van Avesnes en Rudolf van Diepholt in den Dom.

In dit vertrek bovendien de orgelgalerij uit de Buurkerk.

ZAAL 24. Kerken, vervolg.

Parochiekerken, abdijen en kloosters:

Raam van gebrandschilderd glas uit de St. Jacobskerk (1599). Beschilde deuren van het orgel uit de St. Jacobskerk (1608 door

Roeloff van Zijl). Fragment van een der koperen koorhekken uit dezelfde kerk (15e eeuw). Schoorsteenfriezen, grafmonumenten en fragmenten van beeldhouwwerk uit verschillende kerken en kloosters. Gipsafgietsels van de bovengedeelten van de St. Andreasklok en de St. Salvatorkerk in de St. Jacobskerk. Koperen schilden van kerkkronen, voornamelijk uit de St. Jacobskerk. Twee eikenhouten beelden uit de kerk te Soest.

Vitrine met zegels en zegelstempels van de kerken en de daarin gevestigde broederschappen.

ZAAL 25. Bestuur van stad en provincie.

Portretten van bestuurders van stad en provincie, o.a. de burgemeesters Dirck de Goyer (1588), P. Voet van Winssen (1703), Nicolaas Kien (omstr. 1760) en H. M. A. J. van Asch van Wijk (omstr. 1830), stichter van het Stedelijk Museum.

Meubelen en voorwerpen, gediend hebbende voor de vroedschap.

Zetel van den stadhouder uit de Raadskamer.

Geschilderde ijzeren geldkist, afkomstig van het kantoor van den gemeente-ontvanger.

Zegels en zegelstempels van de stad.

Rechtspleging: Lessenaar en zetels van het Hof van Utrecht.

Verschiedende voorwerpen betreffende de stadsbewaking en het brandwezen.

Muntwezen: vitrine met Utrechtsche munten.

Utrechtsche maten en gewichten.

ZAAL 26. Hoogeschool.

Portretten van professoren, o.a. Dematius, Schotanus, Voetius door A. M. van Schurman, L. van de Poll door M. Gillig, Reland door Colasius, Mill en Wesseling door Quinkhard.

Tapijten, vervaardigd in de fabriek van Garjeanne ter gelegenheid van het tweede eeuwfeest der Hoogeschool (1836).

Uniform van een lid der Utrechtsche Studentenvereniging voor vrijwillige oefening in den wapenhandel (c. 1870).

Maskerade-, lustrum-, promotie-, prijs- en senaatspenningen, draagteekenen van studentenverenigingen.

ZAAL 27. Gilden en bedrijven. Armwezen.

Naamborden, gildeproeven, lijkkleedversierselen der Utrechtsche gilden.

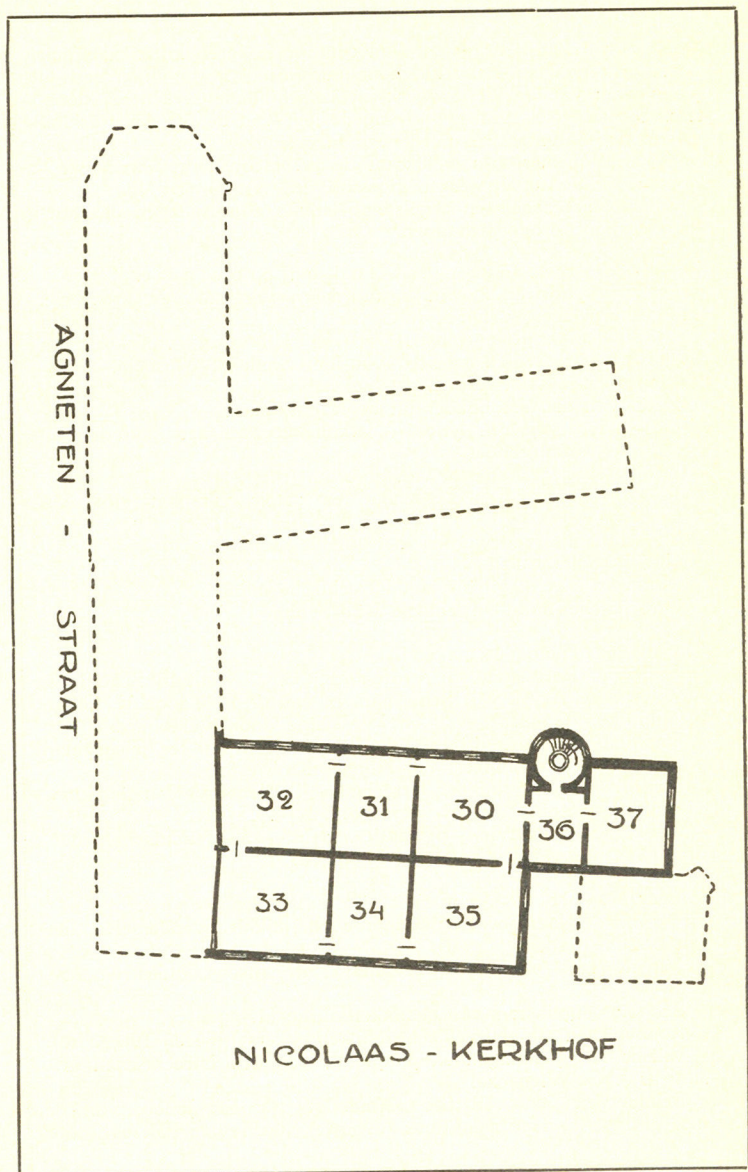
Vitrine met pijpvaard beeldjes (Utrechtsche industrie, 15e eeuw).

Schoorsteenpilasters van gebakken aarde (17e eeuw).

Koekvormen van Utrechtsche banketbakkers (18e en 19e eeuw).

Vitrine met penningen en plaquettes van den Utrechtschen medailleur J. C. Wienecke.

Schilderijen o.a. van den Armenpot van St. Jacob, van de uitdeeling aan de armen door Vrouwe Maria van Pallaes (door

Hendrick Bloemaert), van de ziekenzaal van het Catharijne-gasthuis. Schoorsteenfries uit het H. Kruis-gasthuis.

Gevelsteen uit het oude St. Antonius- en het St. Maartens-gasthuis.

Archiefkast van de fundatie van Pallaes.

Tin- en glaswerk van verschillende gasthuizen (16e—18e eeuw).

Voormalige kleederdracht van een weesjongen en een weesmeisje van het Diaconie-Weeshuis der Ned. Hervormde Gemeente.

ZAAL 28. Rechtspleging.

Pijnbanken, schandpaal der stad Utrecht, enz.

Houten beeld van de Gerechtigheid, afkomstig uit de rechtszaal van het oude Stadhuis.

ZAAL 29. Verdedigingswezen, Vereenigingen en genootschappen.

Wapens, uniformen, vaandels en vlaggen. In de vitrine lidmaatschapskaarten, prijspenningen en bekers, draagteekenen.

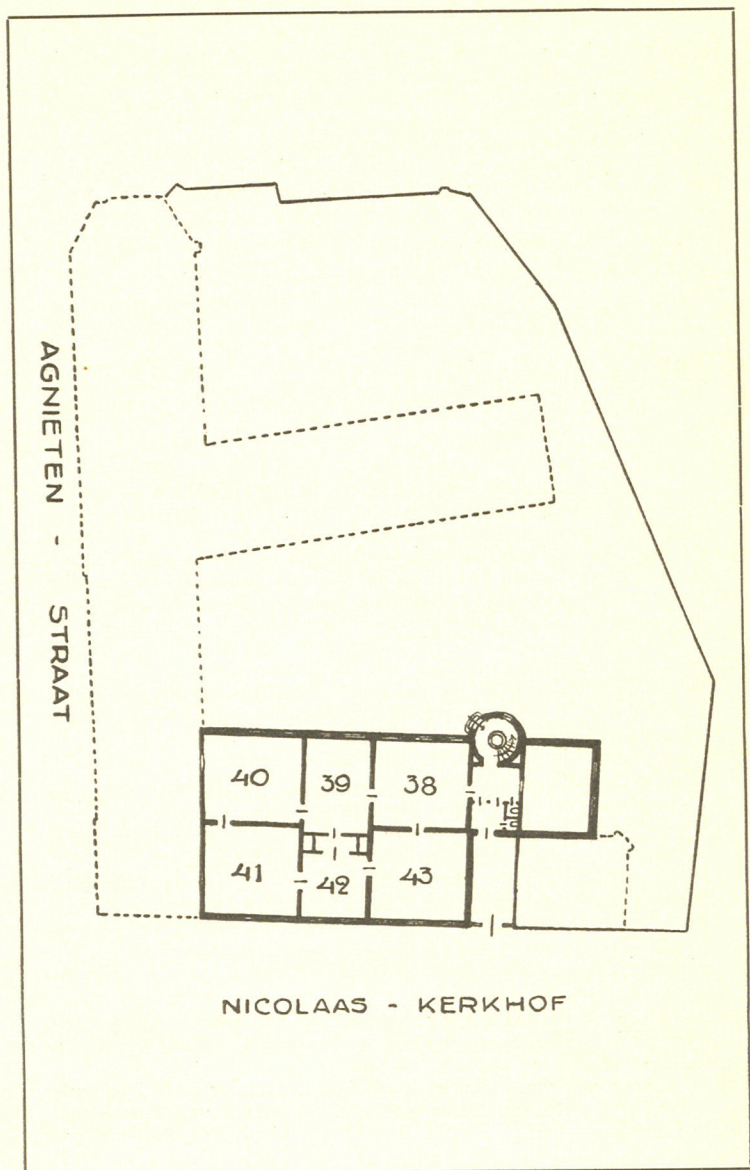
**AFDEELING MODERNE SCHILDERIJEN,
BEELDHOUWWERK EN KUNSTNIJVERHEID.**

ZAAL 30—32. Moderne schilderijen en beeldhouwwerk, bijeengebracht in samenwerking met de Utrechtsche Museum-Vereeniging voor Hedendaagsche Kunst. Vertegenwoordigd zijn o.a. E. Adriani—Hovy, Lizzy Ansingh, J. Bendien, Th. de Bock, A. H. C. Briët, M. Diemel, A. van Everdingen, Edgar Fernhout, Vincent van Gogh, A. M. Gorter, W. de Gouve de Nuncques, Jacoba van Heemskerck van Beest, J. D. Hendriks, A. Herbin, T. G. M. van Hettinga Tromp, Isaac Israëls, J. E. Karsen, Pijke Koch, B. A. van der Leek, W. van Leusden, D. P. van Lokhorst, J. Mankes, Willem Maris, R. Martinez, A. Mauve, P. Meiners, W. van der Nat, J. Nieweg, O. van Rees, G. Severini, J. Sluijters, W. B. Tholen, Charley Toorop, J. Toorop, Walter Vaes, Floris Verster, J. Voerman, L. W. R. Wenckebach, B. Westendorp—Osieck, W. Witsen, J. H. Wijsmuller, J. A. Zandleven.

Beeldhouwwerk en bronzen van Cr. Agterberg, J. Altorf, B. Ingen-Housz, W. Kuilenburg, J. Mendes da Costa, Ch. van Palandt, J. Raedecker, A. Remiëns, J. Uiterwaal en L. Zijl.

ZAAL 33—35. Zie blz. 17.

ZAAL 36. Een kleine collectie moderne kunstnijverheid in vitrines: verzameling voorwerpen in grès-cérame van Dr. J. Mendes da Costa; aardewerk van Colenbrander, W. Brouwer, Chr. Lanooy, J. van Ham, P. J. Hobbel, Lea Halpern, Nelly Houtman en de fabriek St. Lucas; geslagen tombakpot van Jan Kriege; zilveren schaal van F. Zwollo Sr. en verguld-zilveren doos met ge-

emailleerd deksel van F. Zwollo Jr.; een glazen schaal van A. D. Copier en een Nieuwjaarsbeker (1925) van Dr. H. P. Berlage van de fabriek Leerdam; kunstweefwerk van Mej. H. Michaelis en voorts een aantal penningen door J. van der Hof, T. Dupuis, Ingen-Housz, Mej. A. Rueb en C. Begeer. Kunstnaaldwerk van Mej. W. Testas. Schilderijen van A. G. A. van Rappard, J. Gabriëlse en F. Hart Nibbrig en twee etsen van M. A. J. Bauer.

ZAAL 37. Modellen in gips van beeldhouwwerken door Dr. J. Mendes da Costa.

SERIE KAMERS IN HISTORISCHEN STIJL.

ZAAL 38. Gotische kamer.

Tegelvloer, afkomstig van een claustraal huis der St. Janskerk, 14e eeuw.

Archiefkast uit den Dom; eenige eikenhouten deuren, bewerkt met z.g. briefpaneelen of opgeklampt. Voortreffelijk voorbeeld van een vroege linnenkist, 14e eeuw, en een muurkastje met vertind ijzerbeslag versierd, 15e eeuw.

Voorts twee dressoirs in den stijl der 15e en 16e eeuw, een koperen kerkkroon en eenige ruitjes van gebrandschilderd glas, waaronder een serie met voorstellingen van het verhaal van den Verloren Zoon door een Nederlandsch meester, omstreeks 1530; alles bruikleen van mevrouw A. Gatacre—de Stuers.

Aan de wanden twee gobelin-tapijten, één met de voorstelling van Susanna en de grijsaards, manufactuur van Oudenaerde (?), de ander voorstellende de verdrijving van de bevolking uit een brandende stad (Fransch werk), en eenige schilderijen uit de 15e en 16e eeuw.

ZAAL 39. Hollandsche Renaissancekamer, eerste helft 17e eeuw.

Een zeer fraai voorbeeld van een bedstede, een groote kast (met jaartal 1620), een Vlaamsche kast, gedateerd 1637, een Amelandsche kast, 1650, een tafelkastje, geldkast uit de St. Janskerk, een pers, bank, linnenkist met ijzerbeslag enz. Wandbekleding, midden 17e eeuw, afkomstig uit het kasteel IJsselstein. Aan de wanden schilderijen van H. Goltzius, Paulus van Vianen, J. C. Droochsloot, J. Gillig, A. Willaerts, A. Govaerts en Th. Michau. Voorts eenige portretten van Miereveld, van der Vliet e.a.

ZAAL 40. Hollandsche Barokkamer, c. 1650—1680. Schouw met getordeerde grijsmarmere zuilen, afkomstig uit 'het huis Kromme Nieuwegracht No. 19.

Twee Hollandsche kussenkasten met notenhouten- en palisander finer, in verschillende bewerking (omstr. 1660), fraaie sterrenkast (c. 1680).

Vergulde tafel met z.g. kwabornament en marmeren blad, tafelkastjes, stoelen, enz.

De vloer naar schilderijen van Pieter de Hoogh en P. D. Janssens,

Aan de wanden schilderijen van Jurriaen Ovens, Nicolaes Maes, M. Miereveld, Caspar Netscher (1656), G. ter Borch, E. van de Poel, P. Snayers, W. Verschoor (1657); voorts een schilderij met de afbeelding van het Huis te Voorn, (midden 17e eeuw).

Borden en kommen van Delftsch aardewerk.

Op de palissander kast een vijfdeelig Chineesch kaststel, 17e eeuw.

ZAAL 41. Kamer in Lodewijk XIV-stijl.

Stalen van goudleerbehang en behang met z.g. geschacloneerd patroon.

Twee muurkastjes, begin 18e eeuw, afkomstig uit het Ambachtskinderhuis. De dubbele deuren afkomstig uit het huis Drift No. 27, de verdere betimmering nieuw. De schouw afkomstig uit het Notarishuis Achter Sint Pieter.

Kristallen kroon, c. 1720; stoelen, c. 1730.

In de muurkasten Haagsch-, Amsterdamsch- en Utrechtsch zilverwerk uit de 17e, 18e en het begin van de 19e eeuw en een fraai kaststel van Chineesch porcelein. Spiegel in verguld gebeeldhouwde lijst, c. 1710. Twee ladenkastjes in Japans lakwerk, (18e eeuw).

Familieportretten door J. Verkolje, C. Netscher e.a.

In deze kamer is het bekende poppenhuis van c. 1690 opgesteld.

ZAAL 42. Kamer in Lodewijk XV-stijl.

Goudleerbehang, afkomstig uit de kapittelkamer der St. Janskerk.

Schoorsteenmantel uit het oude Muntgebouw aan de Neude, omstreeks 1750.

Wortelnotenhouten kabinet.

Fauteuil en zes stoelen met rood trijp bekleed, bruikleen van mevrouw A. Gatacre—de Stuers.

Groote staande klok.

Portret van Boerhaave door C. Troost, twee familieportretten door Ph. van Dijk, drie pastels door J. B. Perronneau.

ZAAL 43. Kamer in Lodewijk XVI-stijl.

Kamberbetimmering in lichtblauwe kleur met zijden bespanning, 1791. Gordijnen van lichtblauw satijn met breed passément in dezelfde kleur en hierbij acht stoelen met dezelfde bekleding, afkomstig uit het huis van de familie Teding van Berkhout te Haarlem (omstr. 1810), bruikleen van Jhr. en Mevr. de Stuers—Teding van Berkhout. Glazenkast met Fransch servies.

Huisorgel, 1792.

Commode met Japansch lakwerk en marmeren blad.

Eenige kleine meubelen, zooals tafeltjes, penanttafeltjes, stoelen, canapé, een Empire pendule, theestof enz. Vazen van Chineesch en Japansch porcelein; op den schoorsteen vazen en beeldjes van Saksisch porcelein.

TUIN.

De tuin is aangelegd naar het voorbeeld van miniaturen en schilderijen uit de 15e en 16e eeuw.

Langs de muren zijn geplaatst grafsteenen en fundatie- en gevelsteenen uit Utrechtsche gebouwen.

MUSEUM VAN HET PROVINCIAAL UTRECHTSCH GENOOTSCHAP.

Dit museum, bestaande uit een verzameling Nederlandsche en Romeinsche oudheden, waarbij gevoegd is een verzameling te Vechten opgegraven Romeinsche voorwerpen aan de Gemeente vermaakt door Jhr. H. W. Bosch van Drakestein, en waarbij geleidelijk nog gevoegd worden de vondsten, die de opgravingen op het Domein opleveren, is tijdelijk ondergebracht op de eerste verdieping van het naast het Centraal Museum gelegen gebouw van de Fundatie van de Vrijvrouwe van Renswoude, waar zij in een groote en drie kleinere zalen is opgesteld.

De collectie bevat in hoofdzaak:

Grafurnen, allerlei vaatwerk, steenen pijlpunten en kralen. Molensteenen. Wijn- en oliekruiden.

Sieraden, waaronder gespen (z.g. fibulae), armbanden, haarspelden, ringen met gesneden steenen.

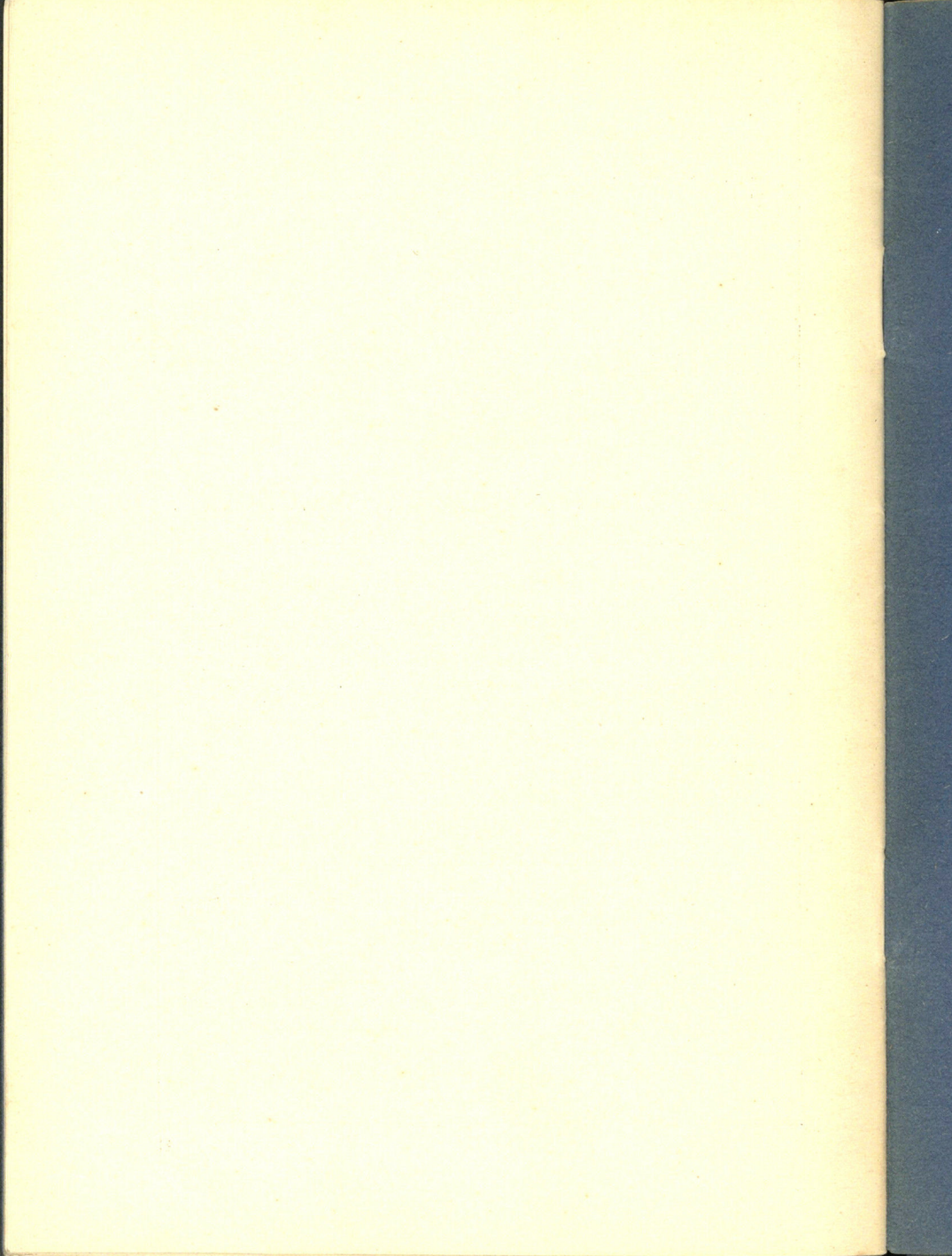
Voorts een kleine collectie bronzen beeldjes, olielampjes en schalen.

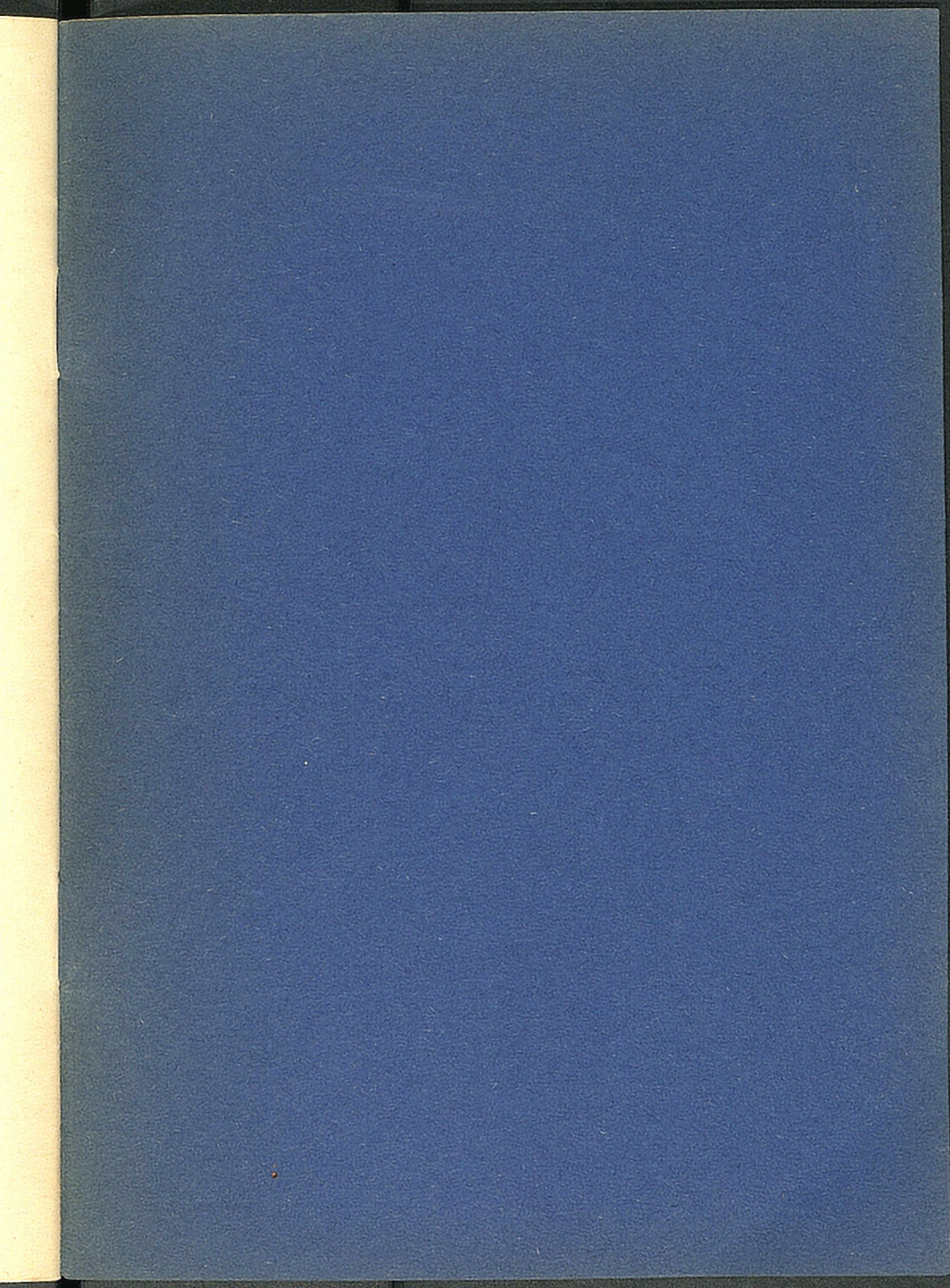
Een verzameling schalen van rood aardewerk (terra sigillata).

Een verzameling Romeinsche munten.

Eenige marmeren beelden en grafsteenen.

Eenige voorwerpen, die wegens hun omvang en gewicht hier niet konden opgesteld worden, zijn geplaatst in zaal 1 van het museumgebouw, zie hiervóór blz. 3.

CHURCHMAN & SONS
STATIONERS